



P9_TA(2024)0174

Polityka spójności w latach 2014–2020 – realizacja i wyniki w państwach członkowskich

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie polityki spójności w latach 2014–2020 – realizacja i wyniki w państwach członkowskich (2023/2121(INI))

(C/2024/6562)

Parlament Europejski,

- uwzględniając art. 174 i 349 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE),
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 ⁽¹⁾ (rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów),
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 ⁽²⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1084/2006 ⁽³⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” ⁽⁴⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 ⁽⁵⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/460 z dnia 30 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013 oraz (UE) nr 508/2014 w odniesieniu do szczególnych środków w celu uruchomienia inwestycji w systemach ochrony zdrowia państw członkowskich oraz w innych sektorach ich gospodarek w odpowiedzi na epidemię COVID-19 (Inicjatywa inwestycyjna w odpowiedzi na koronawirusa) ⁽⁶⁾,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/558 z dnia 23 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1301/2013 i (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do szczególnych środków zapewniających wyjątkową elastyczność na potrzeby wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w odpowiedzi na epidemię COVID-19 ⁽⁷⁾ (inicjatywa inwestycyjna „plus” w odpowiedzi na koronawirusa),
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/562 z dnia 6 kwietnia 2022 r. zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 i (UE) nr 223/2014 w odniesieniu do działań polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie (CARE) ⁽⁸⁾,

⁽¹⁾ Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 320.

⁽²⁾ Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 289.

⁽³⁾ Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 281.

⁽⁴⁾ Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 259.

⁽⁵⁾ Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 470.

⁽⁶⁾ Dz.U. L 99 z 31.3.2020, s. 5.

⁽⁷⁾ Dz.U. L 130 z 24.4.2020, s. 1.

⁽⁸⁾ Dz.U. L 109 z 8.4.2022, s. 1.

- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2039 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) nr 1303/2013 i (UE) 2021/1060 w odniesieniu do dodatkowej elastyczności w celu przeciwdziałania skutkom agresji zbrojnej Federacji Rosyjskiej FAST (Flexible Assistance for Territories – elastyczna pomoc dla terytoriów) – CARE ⁽⁹⁾,
- uwzględniając komunikat Komisji Europejskiej z dnia 4 lutego 2022 r. dotyczący 8. sprawozdania na temat spójności: spójność w Europie do 2050 r.” (COM(2022)0034),
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 17 stycznia 2023 r. pt. „Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy” (COM(2023)0032),
- uwzględniając wniosek Komisji z dnia 29 maja 2018 r. dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym (COM(2018)0373),
- uwzględniając zmieniony wniosek Komisji z dnia 12 grudnia 2023 r. dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym (COM(2023)0790),
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 30 czerwca 2021 r. pt. „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE – W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.” (COM(2021)0345),
- uwzględniając agendę terytorialną Unii Europejskiej 2030 przyjętą na nieformalnym posiedzeniu ministrów odpowiedzialnych za spójność terytorialną lub rozwój terytorialny w dniu 1 grudnia 2020 r.,
- uwzględniając sprawozdanie Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) z 2022 r. pt. „Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change – Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change” [Zmiana klimatu 2022: Łagodzenie zmiany klimatu – Wkład trzeciej grupy roboczej w szóste sprawozdanie oceniające Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu],
- uwzględniając sprawozdanie specjalne IPCC z 2018 r. pt. „Global warming of 1.5 °C – An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty” [Globalne ocieplenie o 1,5°C – sprawozdanie specjalne IPCC na temat skutków globalnego ocieplenia o 1,5°C w stosunku do poziomu sprzed epoki przemysłowej i związanych z tym globalnych ścieżek redukcji emisji gazów cieplarnianych w kontekście wzmocnienia światowej reakcji na zagrożenie zmianą klimatu, zrównoważonego rozwoju i działań na rzecz eliminacji ubóstwa],
- uwzględniając sprawozdanie specjalne IPCC z 2019 r. pt. „Climate change and land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems” [Zmiana klimatu i grunty: sprawozdanie specjalne IPCC w sprawie zmiany klimatu, pustyńnienia, degradacji gruntów, zrównoważonego gospodarowania gruntami, bezpieczeństwa żywnościowego i przepływu gazów cieplarnianych w ekosystemach lądowych],
- uwzględniając sprawozdanie specjalne IPCC z 2019 r. pt. „Sprawozdanie specjalne IPCC w sprawie oceanów i kriosfery w zmieniającym się klimacie” [Sprawozdanie specjalne IPCC w sprawie oceanów i kriosfery w zmieniającym się klimacie],
- uwzględniając porozumienie przyjęte podczas 21. Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (COP 21) w Paryżu 12 grudnia 2015 r. (porozumienie paryskie),
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie wykorzystania potencjału talentów w regionach Europy ⁽¹⁰⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 9 maja 2023 r. w sprawie roli polityki spójności w rozwiązywaniu wielowymiarowych problemów środowiskowych w basenie Morza Śródziemnego ⁽¹¹⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 15 września 2022 r. w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w UE: 8. sprawozdanie na temat spójności ⁽¹²⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 15 września 2022 r. w sprawie regionów przygranicznych UE: „żywych laboratoriów” dla integracji europejskiej ⁽¹³⁾,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 15 lutego 2022 r. w sprawie wyzwań stojących przed obszarami miejskimi w okresie po pandemii COVID-19 ⁽¹⁴⁾,

⁽⁹⁾ Dz.U. L 275 z 25.10.2022, s. 23.

⁽¹⁰⁾ Teksty przyjęte, P9_TA(2023)0439.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C, C/2023/1061, 15.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1061/oj>.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 125 z 5.4.2023, s. 100.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 125 z 5.4.2023, s. 114.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 342 z 6.9.2022, s. 2.

- uwzględniając swoją rezolucję z 14 września 2021 r. w sprawie silniejszego partnerstwa z regionami najbardziej oddalonymi UE ⁽¹⁵⁾,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 20 maja 2021 r. w sprawie odwrócenia tendencji demograficznych w regionach UE za pomocą instrumentów polityki spójności ⁽¹⁶⁾,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie polityki spójności i regionalnych strategii środowiskowych w walce ze zmianą klimatu ⁽¹⁷⁾,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 13 czerwca 2018 r. w sprawie polityki spójności i gospodarki o obiegu zamkniętym ⁽¹⁸⁾,
 - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie słabiej rozwiniętych regionów UE ⁽¹⁹⁾,
 - uwzględniając opinię Komitetu Regionów z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie przyszłości polityki spójności po 2027 r. ⁽²⁰⁾,
 - uwzględniając roczne sprawozdanie UE na temat stanu regionów i miast za 2022 r.,
 - uwzględniając analizę pt. „EU lagging regions: state of play and future challenges” [Regiony słabiej rozwinięte w UE: aktualna sytuacja i wyzwania na przyszłość], opublikowaną 26 października 2020 r. przez Dyрекcję Generalną ds. Polityki Wewnętrznej Unii Europejskiej ⁽²¹⁾,
 - uwzględniając art. 54 Regulaminu oraz art. 1 ust. 1 lit. e) i załącznik 3 do decyzji Konferencji Przewodniczących z dnia 12 grudnia 2002 r. dotyczącej procedury udzielania zgody na sporządzanie sprawozdań z własnej inicjatywy,
 - uwzględniając pismo przesłane przez Komisję Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Rozwoju Regionalnego (A9-0049/2024),
- A. mając na uwadze, że w okresie programowania 2014–2020 polityka spójności, jako główna polityka inwestycyjna UE, skutecznie realizowała swój traktatowy cel, jakim jest osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w całej UE; mając na uwadze, że polityka spójności była również istotnym filarem inwestycyjnym strategii „Europa 2020”, przyczyniającym się do realizacji celu, jakim jest inteligentny, trwały rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu; mając na uwadze, że polityka spójności jest jedynym instrumentem rozwoju ukierunkowanym na potrzeby regionalne i lokalne oraz między innymi na przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmiany klimatu;
- B. mając na uwadze, że zmiana klimatu wpływa na wszystkie regiony UE, powodując drastyczne zmiany w życiu ludzi; mając na uwadze, że zmiana klimatu stanowi zatem poważne zagrożenie dla spójności Unii;
- C. mając na uwadze, że inwestycje polityki spójności w całej UE wywarły niezrównany pozytywny wpływ na regiony, miasta, wyspy oraz obszary wiejskie, przygraniczne i oddalone; mając na uwadze, że bezpośrednio lub pośrednio każde państwo członkowskie UE odnotowało pozytywne skutki finansowania z budżetu UE; mając na uwadze, że wyniki licznych lokalnych projektów potwierdzają niezbędną rolę inwestycji regionalnych i lokalnych za pośrednictwem polityki spójności oraz podkreślają ich rolę i widoczność w wieloletnich ramach finansowych (WRF);
- D. mając na uwadze, że wielopriorytetowe podejście inwestycyjne polityki spójności w połączeniu z zarządzaniem dzielonym przyczyniło się do realizacji priorytetów UE, a mianowicie pozwoliło wesprzeć małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), badania i innowacje, cyfryzację, rozwój obszarów wiejskich, lepszą infrastrukturę miejską, zrównoważoną turystykę, infrastrukturę transportową, kulturę i edukację, opiekę zdrowotną, politykę społeczną, projekty transgraniczne, transformację energetyczną, efektywność energetyczną oraz działania na rzecz klimatu i środowiska;

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 117 z 11.3.2022, s. 18.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 15 z 12.1.2022, s. 125.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 494 z 8.12.2021, s. 26.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 28 z 27.1.2020, s. 40.

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 162 z 10.5.2019, s. 24.

⁽²⁰⁾ Dz.U. C, C/2024/1041, 9.2.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1041/oj>.

⁽²¹⁾ Analiza – badanie dla Komisji Rozwoju Regionalnego pt. „EU lagging regions: state of play and future challenges” [Regiony słabiej rozwinięte w UE: aktualna sytuacja i wyzwania na przyszłość], Parlament Europejski, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Wewnętrznej Unii Europejskiej, Departament Tematyczny ds. Polityki Strukturalnej i Polityki Spójności, 26 października 2020 r.

- E. mając na uwadze, że dzięki instrumentom takim jak inicjatywa inwestycyjna w odpowiedzi na koronawirusa (CRII) i inicjatywa inwestycyjna „plus” w odpowiedzi na koronawirusa (CRII+), działania polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie (CARE), elastyczna pomoc dla terytoriów (FAST-CARE) oraz wspieranie przystępnej cenowo energii (SAFE) polityka spójności działała jako zaporę strukturalną przed wieloma kolejnymi kryzysami, które dotknęły Unię w okresie programowania 2014–2020, takimi jak pandemia COVID-19 (kiedy to polityka spójności chroniła miejsca pracy i pomagała dotkniętym przedsiębiorstwom), a także kryzysy uchodźczy, energetyczny i inflacyjny wywołane rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie;
- F. mając na uwadze, że polityka spójności jest spoiwem UE; mając na uwadze, że zmniejszenie jej budżetu lub jej renacjonalizacja może osłabić UE, a także podsycać antyunijne nastroje w całej Unii;
- G. mając na uwadze, że agenda miejska UE, bazująca na karcie lipskiej, wspiera cele agendy terytorialnej 2030;
- H. mając na uwadze, że wyzwania stojące przed regionami europejskimi podlegają identyfikacji i zarządzaniu na szczeblu terytorialnym; mając na uwadze, że powtarzające się wykorzystywanie polityki spójności do reagowania na kryzysy i sytuacje nadzwyczajne zagraża jej opłacalności; mając na uwadze, że Europejski Trybunał Obrachunkowy wskazał, że należy dokładnie przeanalizować wpływ tej ciągłej erozji zasobów polityki spójności na długoterminowe cele polityki ⁽²²⁾;
- I. mając na uwadze, że polityka spójności jest długoterminową polityką inwestycyjną i nie powinna stać się preferowanym źródłem finansowania kryzysowego w reakcji na problemy lub nieprzewidziane wydarzenia, ponieważ szkodzi to strategicznemu podejściu politycznemu; mając na uwadze, że należy ustalić jasne zasady wykorzystywania funduszy polityki spójności, aby zarówno zapewnić podejście strukturalne, jak i uwzględnić potrzebę reagowania na nieprzewidziane wydarzenia;
- J. mając na uwadze, że rośnie liczba funduszy i instrumentów rozproszonych w różnych ramach prawnych i strategicznych – są wśród nich w szczególności Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF), który realizuje priorytety spójności w odmiennych ramach prawnych i modelu realizacji, oraz Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), który nie jest już częścią europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (funduszy ESI);
- K. mając na uwadze, że polityka spójności ulega powolnej erozji w wyniku pojawienia się funduszy i inicjatyw tematycznych – takich jak Platforma na rzecz technologii strategicznych dla Europy, akt o wspieraniu produkcji amunicji, Wsparcie na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy (REACT-EU) i plan REPowerEU – wspierających konkretne sektory lub cele i opierających się na wkładzie ze środków polityki spójności; mając na uwadze, że prowadzi to do osłabienia terytorialnego podejścia polityki;
- L. mając na uwadze, że skuteczne zarządzanie funduszami polityki spójności jest kluczowe dla realizacji celów i potrzeb rozwoju regionalnego i lokalnego;
- M. mając na uwadze, że system monitorowania funduszy polityki spójności został zaprojektowany głównie w celu wykrywania błędów, lecz nie wykrywa nadużyć finansowych z równą łatwością;
- N. mając na uwadze, że walka z nadużyciami finansowymi musi opierać się na zwiększonej i bezpośredniej współpracy między służbami Komisji i Prokuratury Europejskiej (EPPO); mając na uwadze, że brak wyraźnego rozróżnienia między błędem, anomalią i nadużyciem finansowym znacznie komplikuje i spowalnia zarządzanie polityką spójności i jej wdrażanie;
- O. mając na uwadze, że opóźnione przyjęcie WRF na lata 2021–2027, liczne niedawne kryzysy oraz wprowadzenie instrumentów NextGenerationEU spowolniły wdrażanie polityki spójności w całej UE, utrudniły programowanie i realizację oraz spowodowały niepewność co do planowanych regionalnych i lokalnych inwestycji UE;
- P. mając na uwadze, że ponieważ podstawą prawną RRF jest art. 175 TFUE, państwa członkowskie i Komisja powinny były realizować cele spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz skutecznie koordynować swoje działania z polityką spójności;
- Q. mając na uwadze, że RRF był często wdrażany przez państwa członkowskie równocześnie z polityką spójności i często bez konsultacji lub współpracy z samorządami regionalnymi i lokalnymi, choćby w celu podsumowania już wdrożonych elementów; mając na uwadze, że regiony UE są często bardziej niż rządy państw członkowskich skłonne i zdolne, by korzystać z tego finansowania;

⁽²²⁾ Europejski Trybunał Obrachunkowy, sprawozdanie specjalne nr 02/2023 pt. „Dostosowanie zasad polityki spójności w odpowiedzi na pandemię COVID-19”, 2 lutego 2023 r.

- R. mając na uwadze, że ostatni etap realizacji WRF na lata 2014–2020 był szczególnie wymagający, gdyż zbiegły się koniec okresu programowania, dodatkowe finansowanie w reakcji na niedawne kryzysy, w tym za pośrednictwem NextGenerationEU, oraz początek okresu programowania 2021–2027, co dodatkowo obciążało administracje krajowe, regionalne i lokalne, spowalniając tempo realizacji i negatywnie wpływając na ich zdolności do monitorowania i audytu; mając na uwadze, że według Europejskiego Trybunału Obrachunkowego presja na wydawanie dużych kwot w bardzo krótkim czasie mogła przyczynić się niestety do zwiększenia nieprawidłowych wydatków ⁽²³⁾;
- S. mając na uwadze, że wskaźniki realizacji polityki spójności różnią się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich i programach finansowania; mając na uwadze, że niektóre państwa członkowskie i regiony mają stale niskie wskaźniki realizacji, a zatem należy zwrócić większą uwagę na skuteczność zarządzania danymi programami;
- T. mając na uwadze, że pomimo ulepszeń regulacyjnych wprowadzonych w okresie programowania 2014–2020 i ulepszeń w ramach regulacyjnych na lata 2021–2027 nadal istnieje szereg wyzwań; mając na uwadze, że wdrażanie polityki okazało się bardzo skomplikowane dla instytucji zarządzających, właściwych organów regionalnych i lokalnych oraz beneficjentów końcowych;
- U. mając na uwadze, że przepisy dotyczące zamówień publicznych w wielu państwach członkowskich, wraz z dodatkowymi audytami i monitorowaniem na szczeblu krajowym, stanowią dodatkowe obciążenie dla instytucji zarządzających i beneficjentów;
- V. mając na uwadze, że chociaż stosowanie podejścia strategicznego w całym okresie programowania jest niezwykle istotne, powinna istnieć możliwość ponownej oceny i dostosowania tego podejścia w połowie okresu programowania; mając jednak na uwadze, że wystarczająca elastyczność w programowaniu polityki spójności jest potrzebna, by reagować na nieoczekiwane wydarzenia w okresie programowania;
- W. mając na uwadze, że finansowanie polityki spójności powinno być zgodne z Kartą praw podstawowych UE, zasadami praworządności i europejskim kodeksem postępowania w zakresie partnerstwa ⁽²⁴⁾;
- X. mając na uwadze, że należy znacznie wzmocnić zasady wielopoziomowego sprawowania rządów i partnerstwa, aby skuteczniej zaangażować szczebel lokalny i regionalny w programowanie, przeprogramowywanie i wdrażanie funduszy unijnych;
- Y. mając na uwadze, że polityka spójności skutecznie pomogła zmniejszyć dysproporcje na przestrzeni lat, lecz – jak wyraźnie stwierdzono w ósmym sprawozdaniu w sprawie spójności – utrzymują się pewne nierówności między państwami członkowskimi, między regionami i w ich obrębie, między różnego rodzaju obszarami (o których mowa w art. 174 i 349 TFUE), a także na najbogatszych obszarach miejskich; mając na uwadze, że pojawiają się również nowe dysproporcje, takie jak regionalna przepaść innowacyjna;
- Z. mając na uwadze, że regiony najbardziej oddalone oraz terytoria wyspiarskie o statusie krajów i terytoriów zamorskich borykają się ze znaczną liczbą ograniczeń strukturalnych i są mniej rozwinięte niż regiony kontynentalne państw członkowskich, do których należą; mając na uwadze, że dla skutecznego zarządzania funduszami polityki spójności w tych regionach szczególnie ważne jest stabilne i przewidywalne otoczenie regulacyjne;
- AA. mając na uwadze, że transformacje ekologiczna i cyfrowa przebiegają w bardzo różnym tempie w całej UE i należy nimi odpowiednio zarządzać, aby uniknąć negatywnego wpływu na niektóre regiony i jeszcze większych dysproporcji;
- AB. mając na uwadze, że wprawdzie wschodnie regiony UE nadrabiają zaległości, jednak inne regiony, zwłaszcza w południowej części UE, są w stagnacji; mając na uwadze, że niektóre regiony wpadły w pułapkę ograniczonego rozwoju, charakteryzującą się długimi okresami powolnego lub ujemnego wzrostu, przy niskiej produktywności i małej liczbie tworzonych miejsc pracy;
- AC. mając na uwadze, że rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie szczególnie dotknęła wschodnie obszary przygraniczne UE;
- AD. mając na uwadze, że starzenie się społeczeństwa w całej UE doprowadziło do spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym; mając na uwadze, że niektóre regiony UE borykają się obecnie z odpływem młodych i wykwalifikowanych pracowników; mając na uwadze, że szczególnie dotknięte tymi niepokojącymi trendami demograficznymi są unijne regiony wiejskie, peryferyjne, najbardziej oddalone i przechodzące transformację przemysłową; mając na uwadze, że jeżeli trendy te nie zostaną uwzględnione, wywołają niepożądane długoterminowe skutki dla UE;

⁽²³⁾ Europejski Trybunał Obrachunkowy, Sprawozdanie roczne dotyczące wykonania budżetu UE za rok budżetowy 2022, 5 października 2023 r.

⁽²⁴⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (Dz.U. L 74 z 14.3.2014, s. 1).

AE. mając na uwadze, że procesy przedakcesyjne i rozszerzeniowe UE wymagają, aby polityka rozwoju regionalnego i spójności odgrywała dobrze wyważoną i ukierunkowaną rolę;

Wyniki

1. zauważa, że przeprowadzone przez państwa członkowskie oceny wyników inwestycji polityki spójności na lata 2014–2020 pokazują, że ogólnie polityka spójności przyniosła pozytywne rezultaty w obszarach objętych wsparciem⁽²⁵⁾ (26); uznaje, że takie inwestycje przyczyniły się do realizacji celu strategii „Europa 2020”, jakim jest inteligentny, trwały wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu;

2. z zadowoleniem odnotowuje wkład polityki spójności w badania innowacje, gdyż między innymi wzmocniła ona współpracę między społecznością badawczą a przedsiębiorstwami i pomogła przełożyć wyniki badań na produkty lub usługi rynkowe; zauważa, że według danych Komisji dzięki wsparciu z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) do końca 2022 r. ponad 75 000 przedsiębiorstw podjęło współpracę z instytucjami badawczymi, a około 37 000 wprowadziło na rynek nowe produkty⁽²⁷⁾; zauważa ponadto, że w tym samym czasie ponad 72 000 naukowców miało dostęp do udoskonalonej infrastruktury badawczej⁽²⁸⁾; podkreśla, że polityka spójności przyczyniła się również do zmniejszenia przepaści cyfrowej między regionami przez wspieranie rozwoju infrastruktury technologii informacyjno-komunikacyjnych w słabiej rozwiniętych regionach; z zadowoleniem odnotowuje, że w rezultacie do końca 2022 r. 7,8 mln gospodarstw domowych uzyskało lepszy dostęp szerokopasmowy⁽²⁹⁾;

3. zwraca uwagę, że wsparcie w ramach polityki spójności przyniosło również wymierne korzyści tysiącom MŚP; podkreśla, że był to jeden z obszarów wsparcia z EFRR odznaczających się największą skutecznością; podkreśla, że do końca 2022 r. EFRR zapewnił wsparcie dla ponad 2,2 mln przedsiębiorstw, które stworzyły około 370 000 miejsc pracy⁽³⁰⁾; zauważa, że oceny przeprowadzone w Czechach, Polsce, Niemczech, Holandii i Austrii zawierają przykłady MŚP, które stały się bardziej konkurencyjne i innowacyjne, zwiększyły produktywność i uzyskały lepszy dostęp do rynków międzynarodowych⁽³¹⁾;

4. podkreśla, że spójność odegrała również zasadniczą rolę w przejściu na gospodarkę niskoemisyjną; zauważa również, że zmniejszenie zużycia energii w budynkach jest istotnym elementem tej zmiany i że wsparcie w ramach polityki spójności w tym obszarze już przyniosło owoce; z zadowoleniem odnotowuje oceny państw członkowskich pokazujące, że środki mające na celu poprawę efektywności energetycznej były skuteczne w całej UE⁽³²⁾; zauważa, że do końca 2022 r. EFRR pomógł poprawić efektywność energetyczną w 550 000 gospodarstw domowych; podkreśla, że istnieją dowody na to, że polityka spójności wsparła w niektórych regionach górniczych inwestycje przyczyniające się do dekarbonizacji; zauważa, że w Asturii (Hiszpania) wysiłki koncentrowały się na zatrudnieniu młodych ludzi i kobiet na obszarach wiejskich w celu wspierania przedsiębiorczości i włączenia społecznego; zauważa również, że w regionie południowo-wschodnim w Bułgarii fundusze polityki spójności koncentrowały się na efektywności energetycznej, modernizacji MŚP i wspieraniu rozwoju umiejętności⁽³³⁾; odnotowuje, że do końca 2022 r. środki na rzecz produkcji energii odnawialnej doprowadziły do zwiększenia mocy produkcyjnych energii odnawialnej w UE o 6 000 MW, a docelowy poziom do końca 2023 r. wynosi 8 700 MW⁽³⁴⁾; zauważa, że odnotowano pozytywne wyniki w tym obszarze, np. w Estonii i w regionach Francji⁽³⁵⁾;

⁽²⁵⁾ Dokument roboczy służb Komisji z dnia 30 stycznia 2023 r. pt. „Synthesis of the findings of the evaluation of European Structural and Investment Funds Programmes 2014-2020” [Podsumowanie wyników ocen programów w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na lata 2014–2020], towarzyszący rocznemu sprawozdaniu podsumowującemu za 2022 r. (SWD(2023)0022).

⁽²⁶⁾ Dokument roboczy służb Komisji z dnia 15 stycznia 2024 r. pt. „Synthesis of the findings of the evaluation of European Structural and Investment Funds Programmes 2014-2020” [Podsumowanie wyników ocen programów w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na lata 2014–2020], towarzyszący rocznemu sprawozdaniu podsumowującemu za 2023 r. (SWD(2024)0002).

⁽²⁷⁾ uwzględniając sprawozdanie Komisji z dnia 15 stycznia 2024 r. pt. „Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne. Sprawozdanie za 2023 r. podsumowujące roczne sprawozdania z wdrażania programów w latach 2014–2020” (COM(2024)0006),

⁽²⁸⁾ Komisja Europejska, „Key achievements of Regional Policy 2014-2020” [Kluczowe osiągnięcia polityki regionalnej w latach 2014–2020], dostęp 20 lutego 2024 r.

⁽²⁹⁾ Idem.

⁽³⁰⁾ Idem.

⁽³¹⁾ SWD(2023)0022.

⁽³²⁾ Idem.

⁽³³⁾ Badanie – Komisja Rozwoju Regionalnego, „Cohesion Policy in EU Coal Regions” [Polityka spójności w regionach górniczych UE], Parlament Europejski, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Wewnętrznej, Departament Tematyczny ds. Polityki Strukturalnej i Polityki Spójności, 14 lutego 2023 r.

⁽³⁴⁾ Komisja Europejska, „Key achievements of Regional Policy 2014-2020” [Kluczowe osiągnięcia polityki regionalnej w latach 2014–2020], dostęp 20 lutego 2024 r.

⁽³⁵⁾ SWD(2023)0022.

5. podkreśla, że oceny wysiłków związanych z przystosowywaniem się do zmiany klimatu i zapobieganiem ryzyku wskazują, że potrzebna jest współpraca transgraniczna, aby środki finansowane w ramach polityki spójności były naprawdę skuteczne; podkreśla, że niektóre kraje wdrożyły już wspólne środki zapobiegania ryzyku i ochrony ludności, i odnotowuje, że taka współpraca ma miejsce między Włochami i Francją, Czechami i Polską oraz Włochami i Austrią⁽³⁶⁾; podkreśla, że, w odniesieniu do przystosowania się do zmiany klimatu, dzięki inwestycjom spójnościowym 29 mln osób jest obecnie mniej narażonych na powódzie⁽³⁷⁾;

6. zauważa, że wsparcie na rzecz spójności z EFRR i Funduszu Spójności zwiększyło także liczbę osób korzystających z lepszego zaopatrzenia w wodę (8,3 mln osób do końca 2022 r.⁽³⁸⁾) i lepszego gospodarowania odpadami komunalnymi; zauważa, że większość docelowych beneficjentów (70 %) środków mających na celu poprawę zaopatrzenia w wodę mieszka we Włoszech, w Rumunii, w Grecji, w Portugalii, w Bułgarii i w Czechach; zauważa również, że we Francji i Belgii projekty finansowane w ramach polityki spójności pomogły ożywić gospodarkę o obiegu zamkniętym⁽³⁹⁾;

7. podkreśla, że z EFRR i Funduszu Spójności dokonano znacznych inwestycji w sieci energetyczne i transportowe; zauważa, że chociaż wpływ tego rodzaju projektów infrastrukturalnych można należycie ocenić dopiero w dłuższej perspektywie, według ocen przeprowadzonych w Polsce i Czechach niektóre inwestycje w infrastrukturę drogową i kolejową już zaowocowały zmniejszeniem liczby wypadków drogowych, skróceniem czasu podróży i ograniczeniem zanieczyszczenia⁽⁴⁰⁾; z zadowoleniem odnotowuje, że w Słowacji modernizacja linii tramwajowych poprawiła połączenia, skróciła czas podróży, zwiększyła bezpieczeństwo oraz pomogła zmniejszyć hałas i drgania⁽⁴¹⁾; zauważa ponadto, że finansowane projekty dotyczące gazu ziemnego w państwach członkowskich takich jak Polska i Bułgaria przyczyniły się do realizacji strategicznego celu dywersyfikacji dostaw energii⁽⁴²⁾; z zadowoleniem odnotowuje, że grecko-bułgarski interkonektor gazowy w Bułgarii, wspierany z EFRR, zaczął działać w październiku 2022 r. i przyczynia się do realizacji strategicznych celów UE w zakresie autonomii energetycznej i dywersyfikacji źródeł⁽⁴³⁾;

8. zauważa, że polityka spójności, zwłaszcza poprzez Europejski Fundusz Społeczny (EFS) i Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, wspiera skuteczne środki na rzecz zatrudnienia, włączenia społecznego oraz kształcenia i szkolenia zawodowego; podkreśla, że do końca 2022 r. 6,8 mln osób znalazło pracę dzięki środkom wspieranym przez EFS oraz Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, a 10,2 mln osób zdobyło kwalifikacje⁽⁴⁴⁾;

9. podkreśla, że – jak wykazały z oceny państw członkowskich takich jak Włochy, Niemcy, Polska i Irlandia – osoby, zwłaszcza młode, które uczestniczyły w szkoleniach, praktykach lub stażach wspieranych z funduszy polityki spójności, miały znacznie większe szanse na znalezienie pracy⁽⁴⁵⁾; zauważa, że Polska i Irlandia osiągnęły dobre wyniki dzięki projektom skierowanym do osób długotrwale bezrobotnych; zauważa również, że – jak wykazała ocena⁽⁴⁶⁾ Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych za lata 2014–2020 przeprowadzona na Węgrzech – program znacznie zwiększał prawdopodobieństwo zatrudnienia uczestników w perspektywie krótkoterminowej, jednak efekt ten słabł z upływem czasu; podkreśla, że – jak stwierdzono w innej ocenie⁽⁴⁷⁾ przeprowadzonej na Węgrzech – programy wsparcia integracji na rynku pracy finansowane z EFS miały pozytywny i istotny wpływ na znajdowanie zatrudnienia; zauważa, że ocena Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych przeprowadzona w Szwecji⁽⁴⁸⁾ wykazała ogólny pozytywny wpływ na

⁽³⁶⁾ SWD(2023)0022, s. 13.

⁽³⁷⁾ Komisja Europejska, „Cohesion Open Data Platform – Theme: Climate Change Adaptation & Risk Prevention – Funding Period: 2014–2020” [Platforma otwartych danych dotyczących spójności – Temat: Przystosowanie się do zmiany klimatu i zapobieganie ryzyku – Okres finansowania: 2014–2020], dostęp 20 lutego 2024 r.

⁽³⁸⁾ Komisja Europejska, „Cohesion Open Data Platform – Theme: Environment Protection & Resource Efficiency – Funding Period: 2014–2020” [Platforma otwartych danych dotyczących spójności – Temat: Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami – Okres finansowania: 2014–2020], dostęp 20 lutego 2024 r.

⁽³⁹⁾ SWD(2023)0022, s. 14.

⁽⁴⁰⁾ Idem.

⁽⁴¹⁾ SWD(2024)0002, s. 9.

⁽⁴²⁾ SWD(2023)0022, s. 14.

⁽⁴³⁾ Komisja Europejska, „Annual Activity Report 2022 – Directorate-General Regional and Urban Policy” [Roczne sprawozdanie z działalności za 2022 r. – Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej], 20 czerwca 2023 r.

⁽⁴⁴⁾ COM(2024)0006, s. 14.

⁽⁴⁵⁾ SWD(2023)0022, s. 15.

⁽⁴⁶⁾ Equinox Consulting, „Az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés - eredményeinek értékelése” [Ocena Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych], 2018 r.

⁽⁴⁷⁾ Kopint-Tárki, Sprawozdanie przygotowane dla węgierskiego Ministerstwa Innowacji i Technologii, „Assessment of labour market integration support schemes - Framework contract for the performance of assessments of development programmes co-financed by the Funds under the EU's Cohesion Policy, in 9 parts – Part III: Assessment of impact on labour market and social outcomes” [Ocena systemów wsparcia integracji na rynku pracy – Umowa ramowa o przeprowadzenie ocen programów rozwojowych współfinansowanych z funduszy unijnej polityki spójności, w 9 częściach – Część III: Ocena wpływu na rynek pracy i wyniki społeczne], 15 stycznia 2021 r.

⁽⁴⁸⁾ O. Wolf-Watz i J. Öhlin, „Evaluation of the YEI, 2018” [Ocena Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, 2018 r.], grudzień 2018 r.

zatrudnienie uczestników, zwłaszcza pochodzących z zagranicy; podkreśla, że środki szkoleniowe zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli miały pozytywny wpływ na odsetek osób wcześniej kończących naukę, np. w Niemczech, Portugalii i Hiszpanii ⁽⁴⁹⁾;

10. zauważa, że EFS pomógł przedsiębiorcom w zakładaniu przedsiębiorstw i zapewnił szkolenia umożliwiające firmom lepsze dostosowywanie się do zmian na rynku; podkreśla, że w ramach programu EFS ⁽⁵⁰⁾ w Turynii (Niemcy), poświęconego ożywianiu przedsiębiorczości, wsparcie otrzymało między innymi Turyngeńskie Centrum Start-upów i Przedsiębiorczości; dostrzega, że do końca 2021 r. centrum to pomogło założyć przedsiębiorstwo w regionie około 2 900 osobom; zauważa, że uchodźcy i migranci przybywający do Luksemburga mieli dostęp do specjalnego programu na rzecz przedsiębiorczości wspieranego z EFS ⁽⁵¹⁾;

11. zaznacza, że dzięki wsparciu finansowemu w ramach polityki spójności na projekty w sektorze opieki zdrowotnej, głównie za pośrednictwem inwestycji EFS i EFRR, do końca 2022 r. w całej UE 58,3 mln osób skorzystało z udoskonalonych usług opieki zdrowotnej ⁽⁵²⁾; podkreśla, że np. na Litwie dzięki projektom finansowanym w ramach polityki spójności udało się zmniejszyć ryzyko chorób układu krążenia i liczbę samobójstw ⁽⁵³⁾;

12. z zadowoleniem przyjmuje wkład polityki spójności we współpracę terytorialną; zauważa, że ten konkretny cel EFRR pomógł w finansowaniu transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnych projektów w obszarach takich jak badania naukowe, rozwój i innowacje oraz środowisko; podkreśla, że według informacji przekazanych przez Komisję bez tego konkretnego wsparcia w ramach polityki spójności większość tych projektów współpracy nie zostałaby zrealizowana; podkreśla, że do końca 2022 r. ponad 40 000 przedsiębiorstw uczestniczyło w transgranicznych, transnarodowych lub międzyregionalnych projektach badawczych, a około 178 000 osób skorzystało z inicjatyw w zakresie mobilności transgranicznej ⁽⁵⁴⁾; zwraca uwagę, że zgodnie z ostatnimi ocenami opracowanymi przez Komisję istnieją przykłady udanej współpracy tematycznej, jak projekty dotyczące technologii informacyjno-komunikacyjnych związane z inteligentnymi miastami w Grecji i na Cyprze ⁽⁵⁵⁾; zauważa ponadto, że dzięki programowi Szwecja–Finlandia–Norwegia (Botnia–Atlantica) zwiększyła się wiedza na temat ochrony obszarów morskich i przybrzeżnych ⁽⁵⁶⁾; podkreśla, że – jak wykazała ocena skutków programu operacyjnego Interreg Europa Środkowa 2014–2020 ⁽⁵⁷⁾, obejmującego Austrię, Chorwację, Czechy, Niemcy, Polskę, Słowację, Słowenię, Węgry i Włochy – do końca 2021 r. program ten przyniósł on pozytywne rezultaty w obszarach innowacji, gospodarki niskoemisyjnej, środowiska, kultury i transportu; z zadowoleniem odnotowuje, że program Interreg Rumunia–Serbia również przyczynił się do zacieśnienia współpracy obu krajów we wszystkich istotnych obszarach ⁽⁵⁸⁾ oraz że program Chorwacja–Serbia wsparł produkcję energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych i zwiększył efektywność energetyczną ⁽⁵⁹⁾; zwraca uwagę na pozytywne wyniki programu Interreg w Szwecji, Danii i Norwegii w dziedzinie gospodarki ekologicznej ⁽⁶⁰⁾;

⁽⁴⁹⁾ SWD(2023)0022, s. 16.

⁽⁵⁰⁾ SÖSTRA – Institut für sozialökonomische Strukturanalysen, „Übergreifende Programmevaluierung der Förderung durch den Europäischen Sozialfonds (ESF) im Freistaat Thüringen in der Förderperiode 2014 bis 2020 - Abschlussbericht” [Transsektorowa ocena programu finansowania przez Europejski Fundusz Społeczny (EFS) w Wolnym Kraju Turynii w okresie finansowania 2014–2020 – sprawozdanie końcowe], 2020 r.

⁽⁵¹⁾ Touchpoints ASBL, „2020 Annual Report” [Sprawozdanie roczne za 2020 r.], 1 czerwca 2021 r.

⁽⁵²⁾ Komisja Europejska, „Cohesion Open Data Platform – Theme: Social Inclusion – Funding Period: 2014–2020” [Platforma otwartych danych dotyczących spójności – Temat: Włączenie Społeczne – Okres finansowania: 2014–2020], dostęp 20 lutego 2024 r.

⁽⁵³⁾ SWD(2023)0022, s. 17.

⁽⁵⁴⁾ Komisja Europejska, „Cohesion Open Data Platform – Fund: ERDF – Funding Period: 2014–2020” [Platforma otwartych danych dotyczących spójności – Fundusz: EFRR – Okres finansowania: 2014–2020], dostęp 20 lutego 2024 r.

⁽⁵⁵⁾ SWD(2024)0002, s. 15.

⁽⁵⁶⁾ SWD(2024)0002, s. 15.

⁽⁵⁷⁾ Civitta International i Wiedeński Instytut Międzynarodowych Studiów Ekonomicznych, „Impact Evaluation Report for the Impact Evaluation of the Interreg CENTRAL EUROPE Programme – Phase 1” [Sprawozdanie z oceny wpływu programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA – faza 1], luty 2022 r.

⁽⁵⁸⁾ SWD(2023)0022, s. 20.

⁽⁵⁹⁾ SWD(2024)0002, s. 15.

⁽⁶⁰⁾ SWD(2023)0022, s. 20.

13. z zadowoleniem odnotowuje reakcję polityki spójności na ostatnie kryzysy; zauważa, że przyjęto ponad 300 poprawek w programie CRII i CRII+, co doprowadziło do przekierowania prawie 28 mld EUR⁽⁶¹⁾ na walkę ze skutkami kryzysu związanego z COVID-19; podkreśla, że 13 mld EUR przekierowano na zapewnienie wsparcia biznesowego przedsiębiorstwom najbardziej dotkniętym kryzysem COVID-19⁽⁶²⁾; zauważa, że do tej pory przeprowadzono tylko kilka ocen w tym obszarze; zauważa jednak, że w Holandii, na Malcie i we Francji (w regionie Grand Est) finansowane działania uznano za odpowiednie do potrzeb osób i przedsiębiorstw, zgodnie z dostępnymi ocenami⁽⁶³⁾; odnotowuje również istnienie dowodów świadczących o tym, że wsparcie biznesowe z EFRR na Węgrzech, możliwe dzięki tej elastyczności, pozytywnie wpłynęło na docelowe przedsiębiorstwa⁽⁶⁴⁾; zauważa, że wstępna ocena Komisji⁽⁶⁵⁾ dotycząca wsparcia udzielonego z EFS i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ramach inicjatyw CRII i CRII+ była również w większości pozytywna; podkreśla, że inicjatywy CRII i CRII+ osiągnęły swoje cele w większości państw członkowskich, gdyż wykorzystywały one tę elastyczność finansowania do skutecznego przekierowania pozostałych zasobów, aby sfinansować rozwiązania dotyczące skróconego czasu pracy, środki na rzecz włączenia społecznego oraz systemy opieki zdrowotnej, w zależności od kontekstu krajowego; podkreśla, że dzięki inicjatywom CRII i CRII+ rządy były także w stanie utrzymać poziom udzielanych zamówień i wydatków w tym trudnym okresie; zauważa, że wsparcie w ramach REACT-EU skupiało się na środkach na rzecz odbudowy, którym przyświecały priorytety ukierunkowane na przyszłość, takie jak transformacje ekologiczna i cyfrowa; podkreśla, że przykładem takiego wsparcia jest projekt „Zielona zmiana na Zelandii”, który pomógł 20 MŚP w Danii zmniejszyć zużycie energii i materiałów dzięki planom ekologicznej konwersji;

Przyszła polityka spójności

Zasady ogólne

14. podkreśla, że ze względu na koncentrację na regionach, podejście ukierunkowane terytorialnie, planowanie strategiczne i skuteczny model wdrażania polityki spójności powinna pozostać głównym instrumentem inwestycyjnym UE służącym zmniejszaniu dysproporcji, zapewnianiu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz stymulowaniu zrównoważonego wzrostu regionalnego i lokalnego, a także powinna nadal odgrywać kluczową rolę we wspieraniu transformacji sprawiedliwej społecznie, odbudowy po wstrząsach symetrycznych i asymetrycznych i walki ze zmianą klimatu;

15. ubolewa, że część WRF na lata 2021–2027 przeznaczona na spójność została zmniejszona w porównaniu z poprzednim okresem programowania; przypomina, że pandemia COVID-19 i rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie spowodowały nowe dysproporcje między regionami; uważa, że w porównaniu z okresem programowania 2021–2027 należy zwiększyć w ujęciu realnym ogólny budżet na politykę spójności i udział tej polityki w WRF;

16. uważa, że inwestycje spójnościowe powinny pozostać objęte zarządzaniem dzielonym w zakresie programowania i wdrażania, aby móc reagować na potrzeby państw członkowskich, regionów oraz obszarów miejskich, wiejskich i oddalonych; uznaje, że wspólne programowanie, współfinansowanie, współodpowiedzialność i współwłasność są najskuteczniejszymi metodami skutecznej realizacji długoterminowej polityki inwestycyjnej UE i projektów finansowanych przez UE;

17. podkreśla, że pojawienie się instrumentów wsparcia budżetowego opartych na zarządzaniu bezpośrednim i prostszym modelu realizacji może doprowadzić do renacjonalizacji polityki spójności i zagrozić jednej z jej podstawowych zasad – wielopoziomowemu sprawowaniu rządów; odrzuca zatem wszelką renacjonalizację polityki spójności;

18. podkreśla, że do finansowania w ramach polityki spójności powinny nadal kwalifikować się wszystkie regiony UE; podkreśla, że jest to jedyny sposób, by sprostać wyzwaniom regionalnym, osiągnąć lepiej wyważony model rozwoju w całej UE oraz rozwiązać specyficzne problemy rozwoju regionalnego w terenie;

⁽⁶¹⁾ Komisja Europejska, „Coronavirus Dashboard: EU cohesion policy response to the crisis” [Tablica danych na temat koronawirusa: reakcja unijnej polityki spójności na kryzys], 18 października 2023 r.

⁽⁶²⁾ Idem.

⁽⁶³⁾ SWD(2024)0002, s. 16.

⁽⁶⁴⁾ SWD(2023)0022, s. 18.

⁽⁶⁵⁾ Dokument roboczy służb Komisji z dnia 14 lipca 2023 r. pt. „Preliminary evaluation of the support provided by ESF and FEAD under the Coronavirus Response Investment Initiatives (CRII and CRII+)” [Wstępna ocena wsparcia udzielonego z EFS i FEAD w ramach inicjatyw inwestycyjnych w odpowiedzi na koronawirusa (CRII i CRII+)], (SWD(2023)0249).

19. zaznacza, że w przyszłej polityce spójności należy nadal zwracać uwagę na regiony dotknięte poważnymi i trwałymi ograniczeniami naturalnymi i demograficznymi, takie jak obszary słabo zaludnione, wyspy, obszary góryste i regiony transgraniczne, w pełnej zgodności z art. 174 TFUE; w tym kontekście zauważa, że UE stworzyła agendę miejską i wiejską, a także oczekuje na opublikowanie agendy wyspiarskiej;

20. wzywa Radę do odblokowania europejskiego mechanizmu transgranicznego i do rozpoczęcia prac nad nim;

21. podkreśla, że stosowanie art. 349 TFUE do wszystkich polityk UE jest istotne dla realizacji określonych w nich celów; przypomina o kluczowej roli polityki spójności w regionach najbardziej oddalonych; zwraca uwagę na znaczenie opracowania i utrzymania dostosowanych do potrzeb programów i środków dla tych regionów, gdyż regiony najbardziej oddalone w większości nadal są słabiej rozwinięte lub należy je traktować jako takie; wzywa Komisję, aby zagwarantowała wysoki poziom współfinansowania, szczególnie dla regionów najbardziej oddalonych, przez uznanie w tym celu wszystkich tych regionów za regiony słabiej rozwinięte;

22. podkreśla, że nieproporcjonalne obciążenia, takie jak nieodłączne ograniczenia strukturalne, z którymi mierzą się wszystkie regiony przygraniczne, należy zrekompensować osobnym systemem pomocy regionalnej przeznaczonej specjalnie dla regionów przygranicznych; domaga się, aby na początku każdego nowego okresu programowania, rozpoczynając od okresu 2028–2034, rezerwowano 0,26 % budżetu unijnej polityki spójności wyłącznie na rozwój regionów przygranicznych („miliard dla regionów przygranicznych”);

23. uważa, że kryterium „nie czyni poważnych szkód” musi zapobiegać środkom szkodliwym dla środowiska, tak by najpóźniej do 2050 r. Europa stała się neutralna pod względem emisji dwutlenku węgla; wzywa Komisję, aby w przyszłych ramach prawnych polityki spójności po 2027 r. wprowadziła ściśle kryteria w celu poprawy stosowania zasady „nie czyni poważnych szkód”; apeluje, aby w nowych ramach przewidziano co najmniej ten sam poziom wydatków związanych z klimatem, tak by osiągnąć cele klimatyczne określone w porozumieniu paryskim, zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju ONZ i Europejskim Zielonym Ładem;

24. podkreśla, że głównym celem polityki spójności UE jest zmniejszanie dysproporcji między państwami członkowskimi, a zwłaszcza między regionami i w obrębie regionów w państwach członkowskich; podkreśla, że budżet polityki spójności należy wykorzystywać przede wszystkim na cele polityki spójności, a nie na nowe instrumenty i programy z nią niezwiązane, ani w WRF, ani poza nimi, w tym transfery opcjonalne;

25. uznaje, że potrzebna jest wbudowana elastyczność kryzysowa; proponuje utworzenie specjalnej osi dla samorządów lokalnych i regionalnych w celu reagowania na nowe priorytety; zaznacza jednak, że zmiany przeznaczenia funduszy spójności nie powinny być wywoływane nowymi inicjatywami ustawodawczymi Komisji, lecz powinny być inicjowane przez instytucję zarządzającą w procesie oddolnym, po obowiązkowych konsultacjach z samorządami regionalnymi i lokalnymi oraz przy odpowiednim zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego, jak przewidziano w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów i w kodeksie postępowania w zakresie partnerstwa; podkreśla, że nie osłabi to wieloletniego ukierunkowania polityki, ale pomoże jak najlepiej dostosować się do szybko zmieniającego się charakteru naszych czasów;

26. ubolewa, że opóźnienia w negocjacjach dotyczących WRF doprowadziły do znacznych opóźnień w okresie programowania 2021–2027, co wpływa na beneficjentów, a zwłaszcza na instytucje zarządzające, które stoją w obliczu ogromnego obciążenia związanego zarówno z finalizacją okresu finansowania 2014–2020, jak i z rozpoczęciem obecnego okresu finansowania; w związku z tym wzywa Komisję, aby oceniła prawną możliwość podziału rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów na dwie odrębne części, a mianowicie część tematyczną (polityczną) i części dotyczącą WRF (zasobów finansowych) na okres programowania po 2027 r.; uważa, że część tematyczna powinna być wynegocjowana i przyjęta przed częścią dotyczącą WRF, aby umożliwić instytucjom zarządzającym rozpoczęcie przygotowań w odpowiednim czasie, w celu zagwarantowania, że stosowana będzie zasada prawdziwego partnerstwa i skutecznie wykorzystywane będą instrumenty polityki spójności;

27. ostrzega, że istnienie wielu funduszy z przeznaczeniem na cele spójności, niekiedy o pokrywających się priorytetach, może utrudniać skuteczne wdrażanie polityki spójności; apeluje o wyraźne rozgraniczenie, a także o kompatybilność i komplementarność między polityką spójności a innymi instrumentami, aby uniknąć nakładania się i konkurencji między instrumentami UE; podkreśla, że trzeba poprawić taką komplementarność przez zwiększenie możliwości finansowania wspólnych projektów;

28. zwraca uwagę, że jedną z przyczyn opóźnień we wdrażaniu funduszy spójności są trudności napotymane przez organy lokalne, regionalne i krajowe w rekrutacji wykwalifikowanych pracowników do wdrażania funduszy polityki spójności, zarządzania nimi i prowadzenia ich audytu; wzywa państwa członkowskie i ich regiony do podjęcia wysiłków na rzecz szkolenia i rekrutacji wyspecjalizowanego personelu w celu optymalizacji wdrażania funduszy unijnych, zarządzania nimi i ich audytu w przyszłości, aby fundusze te były jak najbardziej skuteczne i efektywne;

29. zauważa, że jak wynika z analiz wyników funduszy polityki spójności, w tym analiz przeprowadzonych przez Europejski Trybunał Obrachunkowy, możliwa jest poprawa skuteczności interwencji w ramach polityki spójności z myślą o realizacji nadrzędnych priorytetów UE i sprostaniu wyzwaniom terytorialnym, takim jak konkurencyjność lub ekologizacja gospodarki; uważa zatem, że do walki ze zjawiskiem geografii niezadowolenia niezbędna będzie szersza reakcja obejmująca więcej obszarów polityki UE i skuteczne ukierunkowanie funduszy;

30. uważa, że wniosek ustawodawczy dotyczący przyszłej polityki spójności powinien zostać przyjęty dopiero po uwzględnieniu wyników szeroko zakrojonych konsultacji oraz ogólnounijnej serii wydarzeń w różnych formułach w terenie, z udziałem wszystkich szczebli zarządzania i wszystkich innych zainteresowanych stron;

31. podkreśla, że potrzebna jest kompleksowa ocena wpływu funduszy ESI w państwach członkowskich oraz regionach i gminach będących beneficjentami, koncentrująca się nie tylko na poziomie wdrożenia przyznanych środków, lecz raczej na transformacyjnym charakterze inwestycji i ich wpływie na gospodarkę i zatrudnienie na tym obszarze;

32. zauważa, że ramy regulacyjne na lata 2021–2027 przewidują już środki mające na celu uproszczenie realizacji polityki spójności i zarządzania nią; wskazuje, że chociaż poczyniono rzeczywiste postępy, pozostaje wiele do zrobienia, jeśli chodzi o uproszczenie procedur dla beneficjentów końcowych i zwiększanie pewności prawa dla instytucji zarządzających; zaznacza, że należy unikać wzajemnego nakładania się kontroli i audytów funduszy; zaznacza, że dodatkowe uproszczenie powinno pozwolić również na przyspieszenie wdrażania i absorpcji;

33. podkreśla zatem, że jedną z głównych sił napędowych przyszłej polityki spójności powinno być jej uproszczenie; uważa, że należy usprawnić procedury udzielania zamówień publicznych, lepiej dostosować politykę spójności do zasad pomocy państwa, zwiększyć wykorzystanie uproszczonych metod rozliczania kosztów, wdrożyć zasad jednego audytu oraz zidentyfikować punkty kompleksowej obsługi potencjalnych beneficjentów; uważa, że stosowanie przepisów dotyczących ekstrapolacji poziomu błędu stwarza nieproporcjonalne obciążenie administracyjne dla instytucji zarządzających, i zwraca się do Komisji o rozważenie przeglądu tych przepisów; wzywa państwa członkowskie, aby unikały nadmiernej regulacji w celu zapewnienia beneficjentom pewności prawa;

34. uważa, że należy udoskonalić strukturę unijnych instrumentów finansowania, obejmującą Fundusz Spójności, EFRR, EFS+ i Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, i ewentualnie poszerzyć ją o EFRRROW, ponieważ powinien on podlegać rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów; uznaje, że takie usprawnienie dodatkowo uprościłoby programowanie i wdrażanie polityki, zwiększyłoby jej widoczność i skuteczność oraz poprawiłoby dostęp dla beneficjentów do finansowania; zaznacza, że udoskonalenie indywidualnych rozporządzeń dotyczących poszczególnych funduszy jest istotne, by do minimum ograniczyć wzrost opóźnień we wdrażaniu i wzrost złożoności programowania; zauważa, że przy jakichkolwiek usprawnieniach funduszy należy zachować ich orientację tematyczną i strumienie finansowania kierowane do odpowiednich obszarów polityki;

35. przyznaje, że ramy wykonania wprowadzone w latach 2014–2020 stanowiły próbę, by wyraźniej ukierunkować politykę na wyniki; wzywa w związku z tym do gruntownej modernizacji modelu realizacji – do porzucenia cyklu od działania do płatności na rzecz wdrażania opartego na wynikach, bazującego na konkretnych kamieniach milowych, jednocześnie powiązanego z lokalnymi i regionalnymi reformami pobudzającymi wzrost, w zgodzie z podstawami polityki spójności; podkreśla, że podejście oparte na wynikach nie będzie skuteczne, jeśli szczebel regionalny i lokalny nie będzie miał wpływu na określenia celów, w odniesieniu do których mierzy się sukces polityki;

36. podkreśla, że takie przejście na wdrażanie oparte na wynikach nie powinno szkodzić przejrzystości, rozliczalności i ochronie interesów finansowych Unii; zauważa, że systemy audytu i kontroli powinny jednak być dostosowane do ram opartych na wynikach;
37. apeluje o szersze korzystanie z technologii i rozwiązań cyfrowych w państwach członkowskich w celu uproszczenia wdrażania, monitorowania i sprawozdawczości, co przyczyni się do zwiększenia wydajności administracji i ograniczenia ilości dokumentacji w formie fizycznej.
38. zauważa, że publiczne środki finansowe pochodzące od podatników nie mogą być niewłaściwie wykorzystywane; zwraca się do Komisji, państw członkowskich i organów regionalnych o wykorzystywanie i wzmocnienie istniejących mechanizmów wykrywania i zwalczania nieprawidłowości, nadużyć finansowych i korupcji w finansowaniu polityki spójności;
39. wzywa Komisję do zapewnienia, aby wszystkie państwa członkowskie dysponowały skutecznym mechanizmem zgłaszania nieprawidłowości, zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/1970⁽⁶⁶⁾; zaleca, aby nieprawidłowości były klasyfikowane w systemie zarządzania nieprawidłowościami (IMS) jako zamknięte dopiero po odzyskaniu brakujących kwot na szczeblu krajowym, a nie zaraz po zwrocie nieprawidłowo pobranych kwot do Komisji; zaleca, aby państwa członkowskie zapewniły, za pomocą narzędzi eksploracji danych, takich jak ARACHNE, by dane zawarte w oficjalnym sprawozdaniu o nieprawidłowościach i nadużyciach finansowych w IMS były weryfikowane przez porównanie z danymi dotyczącymi zatwierdzonych projektów;
40. wzywa Komisję do poprawy koordynacji uprawnień Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) i EPPO w zakresie badania nieprawidłowości i nadużyć finansowych związanych z funduszami polityki spójności;
41. wzywa pozostałe państwa członkowskie, aby przystąpiły do EPPO w celu wzmocnienia walki z korupcją i niewłaściwym wykorzystaniem funduszy UE;
42. zdecydowanie popiera wdrożenie we wszystkich państwach członkowskich warunku praworządności; oczekuje zatem, że przy zatwierdzaniu umów o partnerstwie i programów polityki spójności Komisja w pełni uwzględni aspekty praworządności, tak by umowy te były w pełni zgodne z warunkami podstawowymi skutecznego stosowania i wdrażania Karty praw podstawowych, jak określono w załączniku III do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów; oczekuje ponadto, że Komisja nie zatwierdzi żadnych umów ani programów partnerstwa, dopóki dogłębna analiza tych konkretnych aspektów nie potwierdzi wysokiego poziomu pewności braku ryzyka;
43. przypomina o znaczeniu zabezpieczeń pozwalających zapobiec niesprawiedliwemu karaniu beneficjentów znajdujących się w krajach, w których może zostać uruchomiony mechanizm praworządności; zwraca się do Komisji o rozważenie możliwości przekazania funduszy beneficjentom końcowym;
44. podkreśla, że aby polityka spójności pozostawała istotna i służyła realizacji celów określonych w Traktatach, należy lepiej dostosować ją do wyzwań związanych z transformacją ekologiczną, cyfrową i przemysłową oraz ich skutkami społecznymi; uważa, że w tym celu należy wyciągnąć wnioski nie tylko z okresu finansowania 2014–2020, lecz także z instrumentów takich jak RRF, aby zareagować na wyzwania społeczno-gospodarcze związane z niedawnymi kryzysami oraz odpowiednio wesprzeć obszary i społeczności znajdujące się w niekorzystnej sytuacji;
45. wzywa Komisję, aby w regulacjach dotyczących polityki spójności na okres po 2027 r. nadal podkreślała, że istotne są między innymi przeciwdziałanie zmianie klimatu i przystosowywanie się do niej, przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej oraz ochrona środowiska, w tym lepsze gospodarowanie wodą i odpadami, zasobooszczędność i efektywność energetyczna, odporność na klęski żywiołowe oraz zapobieganie ryzyku i zarządzanie nim; w tym kontekście uważa, że mechanizmy uwzględniania kwestii klimatu i uodparniania na zmiany klimatu powinny stanowić integralną część programowania i wdrażania, a w szczególności wyboru projektów; ponadto przypomina Komisji, że ważnym elementem wdrażania funduszy powinno być odpowiednie wsparcie, w szczególności dla samorządów lokalnych i regionalnych, w reakcji na wyzwania społeczno-gospodarcze związane z ostatnimi kryzysami oraz w celu pomocy obszarom i społecznościom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji;

⁽⁶⁶⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/1970 z dnia 8 lipca 2015 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 przepisami szczegółowymi dotyczącymi zgłaszania nieprawidłowości w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz.U. L 293 z 10.11.2015, s. 1).

46. podkreśla znaczenie bardziej zrównoważonych rozwiązań w zakresie mobilności na całym terytorium UE, takich jak polityka dotycząca transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T); jest zdania, że inteligentne i zrównoważone rozwiązania w zakresie mobilności powinny być priorytetem finansowania unijnego;

47. zachęca Komisję i państwa członkowskie, aby dołożyły starań w celu zapewnienia dostępu do szybkich łączów szerokopasmowych we wszystkich regionach UE, tak by regiony te miały równe szanse na realizację transformacji cyfrowej;

48. zaznacza, że należy zachęcać sektor prywatny, wraz z sektorem publicznym, do inwestowania w zrównoważony rozwój; podkreśla w związku z tym rolę, jaką MŚP mogą odegrać w innowacji; wzywa państwa członkowskie i Komisję, aby zaproponowały środki mające na celu zwiększenie absorpcji przez MŚP innowacji gotowych do wprowadzenia na rynek;

49. apeluje o lepszy dostęp samorządów lokalnych i regionalnych, a także regionów transgranicznych i słabiej rozwiniętych do finansowania, aby umożliwić inwestycje w lokalną i regionalną transformację energetyczną, w tym efektywność energetyczną, zdecentralizowaną dystrybucję energii oraz silny nacisk na energię ze źródeł odnawialnych i zrównoważoną gospodarkę o obiegu zamkniętym;

50. wyraża przekonanie, biorąc pod uwagę zmiany strukturalne związane z dwójką transformacją – ekologiczną i cyfrową – oraz jej nierównomierny wpływ gospodarczy i społeczny na regiony UE, że zasada sprawiedliwej transformacji, zgodnie z którą żadne terytorium i żadna osoba nie pozostanie w tyle, powinna przyświecać następnemu okresowi programowania polityki spójności;

51. dostrzega, jak ważne jest zwrócenie szczególnej uwagi na regiony dotknięte transformacją przemysłową; w związku z tym z zadowoleniem przyjmuje wysiłki Komisji, by zająć się tą kwestią za pośrednictwem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, który jest pierwszym filarem mechanizmu sprawiedliwej transformacji; apeluje do Komisji o wyciągnięcie wniosków z wdrażania tego funduszu i o uściślenie jego celów;

52. apeluje o dalsze finansowanie sprawiedliwej transformacji, którą należy w pełni objąć rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów i na którą należy przeznaczyć odpowiednie środki finansowe na okres programowania po 2027 r., a także o stosowanie zasad zarządzania dzielonego i partnerstwa; uważa, że przy tej rozbudowie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji należy koncentrować się na odpowiednim poziomie nomenklatury jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS), uwzględniać specyfikę regionalną, zapewnić szerszy niż obecnie zakres tego funduszu oraz zaprojektować go w sposób umożliwiający szybkie reagowanie na nowo pojawiające się wyzwania w poszczególnych sektorach i branżach; apeluje, aby w tej nowej generacji finansowania dokonano rozróżnienia między łagodzeniem zmiany klimatu a przystosowywaniem się do niej; podkreśla, że część finansowania powinna być przeznaczona na sprawiedliwą społecznie transformację i zmniejszenie śladu węglowego Unii;

53. apeluje o utrzymanie specjalnego celu politycznego polegającego na zwalczaniu nierówności społecznych, ponieważ konwergencja regionalna uległa spowolnieniu i pojawiły się nowe czynniki powodujące nierówności;

54. zwraca uwagę na kluczową rolę, jaką inwestycje spójnościowe w wysokiej jakości usługi publiczne odgrywają w budowaniu odporności społecznej i radzeniu sobie z kryzysami gospodarczymi, zdrowotnymi i społecznymi;

55. podkreśla, że zakres wsparcia polityki spójności obejmuje integrację i włączenie ponad 3 mln osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wsparcie dla 600 000 osób z grup zmarginalizowanych, takich jak Romowie, mieszkających w szczególności w słabiej rozwiniętych regionach UE; ubolewa nad niechęcią samorządów lokalnych niektórych państw członkowskich do skutecznego wykorzystywania funduszy polityki spójności w celu zapewnienia tym osobom dostępu do wysokiej jakości usług, takich jak zaopatrzenie w wodę, i godnych warunków życia; wzywa państwa członkowskie do zajęcia się tymi najpilniejszymi kwestiami, co w znacznym stopniu przyczyni się do zmniejszenia dysproporcji między regionami;

56. zwraca uwagę na trudną sytuację, w której regiony graniczące z Rosją i Białorusią znalazły się po zawieszeniu współpracy ze względu na rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie; wzywa Komisję do ścisłej współpracy z dotkniętymi państwami członkowskimi w celu znalezienia zrównoważonych rozwiązań, które pozwolą sprostać wyzwaniom społecznym i gospodarczym w tych regionach;

57. podkreśla wielowymiarowy charakter rozwoju obszarów wiejskich, który wykracza poza samo rolnictwo; zauważa, że tylko 11,5 % mieszkańców obszarów wiejskich pracuje w sektorach rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa;

58. przypomina, że EFRROW jest obecnie powiązany z ramami polityki spójności i że należy połączyć go dodatkowo z rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów, co jest niezbędne do pełnego rozwoju regionów wiejskich; podkreśla, że trzeba usprawnić funkcjonowanie funduszy, w tym EFRROW, w obszarze rozwoju regionalnego, gdyż może to zapewnić synergię i wzmocnienie partnerstw między obszarami wiejskimi i miejskimi na rzecz wykraczających poza rolnictwo inwestycji na obszarach wiejskich; nalega, aby zarządzać EFRROW na szczeblu regionalnym lub przy decydującym udziale regionalnym i lokalnym, z większym niż dotychczas naciskiem na środki polityki strukturalnej na obszarach słabo zaludnionych;

59. nalega, aby wdrożyć mechanizm weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich, tak by móc ocenić wpływ inicjatyw ustawodawczych UE na obszary wiejskie;

60. wskazuje, że każde przyszłe rozszerzenie Unii będzie miało reperkusje dla poziomu spójności wewnątrz Unii; wskazuje, że prawdopodobnie wpłynie to na obecną klasyfikację poszczególnych regionów, z uwagi na znaczny spadek średniego PKB na mieszkańca w wyniku efektu statystycznego;

61. w związku z tym wzywa Komisję, aby przeprowadziła szczegółową ocenę przed przedstawieniem wniosku dotyczącego nowego rozporządzenia w sprawie ram polityki spójności po 2027 r., tak by zapewnić zdolność polityki spójności do dalszego wspierania wszystkich regionów, a także umożliwić odpowiednie reagowanie na wszelki niekorzystny dla regionów wpływ efektu statystycznego na kwalifikowalność do polityki spójności; wzywa ponadto Komisję, aby w swojej ocenie oszacowała dodatkowe zapotrzebowanie na współpracę transgraniczną, jakie może wiązać się z rozszerzeniem; apeluje o konsultacje i usystematyzowaną współpracę Komisji i Parlamentu w tych sprawach, zanim przedłożony zostanie nowy wniosek ustawodawczy; apeluje o opracowanie polityki spójności gotowej na rozszerzenie najpóźniej do 2030 r.;

62. podkreśla, że obecny budżet polityki spójności skupia się na celach konwergencji; podkreśla, że w przypadku Ukrainy budżet polityki spójności nie jest w stanie zaspokoić oczekiwanego zapotrzebowania na finansowanie odbudowy i nie wolno na nim poprzestać; podkreśla, że wszelkie cele odbudowy powinny zostać osiągnięte za pomocą odrębnych mechanizmów finansowania, niewchodzących w zakres WRF, przy wykorzystaniu bezpośredniego wkładu budżetowego państw członkowskich, sektora prywatnego i zasobów zewnętrznych;

63. wzywa Komisję, aby rozważyła możliwość nieuznawania wydatków publicznych na politykę spójności dokonywanych przez państwa członkowskie oraz samorządy regionalne i lokalne w ramach funduszy ESI za krajowe lub równoważne wydatki strukturalne określone w nowych przepisach dotyczących zarządzania gospodarczego, zwłaszcza jeżeli nie odbiegają one od realizacji celów porozumienia paryskiego;

64. podkreśla, że trzeba poprawić relacje między polityką spójności a zarządzaniem gospodarczym UE oraz unikać podejścia represyjnego; zaznacza, że europejski semestr powinien być zgodny z celami polityki spójności określonymi w art. 174 i 175 TFUE oraz z Europejskim filarem praw socjalnych; apeluje o udział regionów w realizacji zaleceń dla poszczególnych krajów i o bardziej zdecydowane podejście terytorialne; apeluje o ponowne rozważenie koncepcji warunkowości makroekonomicznej i rozważenie możliwości zastąpienia jej nowymi formami warunkowości, tak by lepiej odzwierciedlić czekające nas nowe wyzwania;

65. przypomina o zasadzie „nie szkodzić spójności”, którą wprowadzono w 8. sprawozdaniu na temat spójności i która przewiduje, że żadne działanie nie powinno utrudniać procesu konwergencji ani przyczyniać się do powstawania różnic regionalnych; wzywa do bardziej zdecydowanego włączenia tej zasady, jako zasady przekrojowej, do wszystkich polityk UE, tak by wspierały one realizację celów spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej zgodnie z art. 3 i 174 TFUE; nalega, aby promowanie spójności postrzegać również jako sposób rozwijania solidarności i wzajemnego wsparcia między państwami członkowskimi i ich regionami;

66. wzywa Komisję do wzmocnienia i rozwinięcia tej zasady w ramach europejskiego semestru oraz do zaangażowania samorządów lokalnych i regionalnych na wszystkich etapach procedur związanych z europejskim semestrem i zaleceniami dla poszczególnych krajów;

67. jest głęboko przekonany o znaczeniu horyzontalnych zasad wielopoziomowego sprawowania rządów i partnerstwa, które powinny pozostać zasadami przewodnimi polityki spójności po 2027 r.;

68. wzywa Komisję, państwa członkowskie, regiony i samorządy lokalne do rygorystycznego i skutecznego stosowania zasady wielopoziomowego sprawowania rządów;

69. podkreśla, że trzeba utrzymać zasadę partnerstwa w programowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu polityki spójności UE oraz nawiązać solidną współpracę między samorządami regionalnymi i lokalnymi, organizacjami pozarządowymi i zainteresowanymi stronami; apeluje, aby zasada partnerstwa pozostała wiążąca, i zwraca się o jej włączenie do europejskiego semestru; wzywa Komisję i Europejski Trybunał Obrachunkowy, aby skrupulatnie podejmowały działania następcze, prowadziły kontrole i wydawały zalecenia naprawcze;

70. z zadowoleniem przyjmuje decyzję Komisji o przedłużeniu obowiązywania kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy ESI (rozporządzenie delegowane (UE) nr 240/2014); uważa, że wytyczne te znacząco przyczyniają się do większego zaangażowania samorządów lokalnych i regionalnych oraz innych zainteresowanych stron, lecz należy poddać je przeglądowi z myślą o dalszej poprawie skuteczności i zapewnieniu pogłębionego zaangażowania partnerów w promowanie działań ukierunkowanych terytorialnie;

71. przypomina, że ramy polityki spójności na lata 2021–2027 uwzględniają i wspierają równouprawnienie płci i perspektywę płci na wszystkich etapach procesu przygotowywania, wdrażania, monitorowania i oceny programów spójności; podkreśla ponadto istotną rolę kobiet, w szczególności na obszarach oddalonych i wiejskich, w społeczeństwie obywatelskim i w zrównoważonym wzroście gospodarczym; jednocześnie zauważa jednak, że często mają one utrudniony dostęp do rynku pracy, do usług publicznych, do opieki zdrowotnej, do usług opieki nad dziećmi, a także dotyka je nierówność płac;

72. podkreśla ponadto szczególne znaczenie uwzględniania młodzieży w głównym nurcie polityki spójności;

73. wzywa Komisję i państwa członkowskie do dalszych wysiłków na rzecz postępów w realizacji praw dzieci przez wykorzystanie EFS+ do wspierania skutecznych interwencji przyczyniających się do tego celu;

74. apeluje, aby we wszystkich państwach członkowskich dodatkowo wzmocniono komunikację dotyczącą programów i projektów finansowanych przez UE oraz ich widoczność, określając ich cele, odbiorców docelowych, kanały komunikacji, działania informacyjne w mediach społecznościowych, planowany budżet i odpowiednie wskaźniki monitorowania i oceny;

Koncentracja regionalna i lokalna

75. apeluje, aby zagwarantować inwestycje w przystosowywanie się do zmiany klimatu oraz zapobieganie klęskom żywiołowym i gotowość na nie poprzez specjalny cel polityki, koncentrację tematyczną albo szczegółowy warunek podstawowy, tak by zapewnić zrównoważone inwestycje w lokalną infrastrukturę i zarządzanie ryzykiem na słabiej rozwiniętych obszarach miejskich i wiejskich, w tym w regionach przygranicznych, wyspiarskich i najbardziej oddalonych; uważa, że ukierunkowane finansowanie powinno koncentrować się na ograniczaniu ryzyka oraz na przygotowaniu na szerokie spektrum katastrof (związanych z klimatem, geologicznych, zdrowotnych, spowodowanych przez człowieka); uważa, że powinno to obejmować silny nacisk na łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej w celu wsparcia samorządów lokalnych i regionalnych w lepszym zarządzaniu ryzykiem i przygotowaniu się do reagowania na lokalne skutki zmiany klimatu – zarówno zjawiska o powolnym przebiegu, jak i ekstremalne zdarzenia pogodowe, w tym erozję obszarów przybrzeżnych, pustoszenie, podnoszący się poziom mórz, pożary roślinności, powodzie, osuwiska, fale upałów i inne klęski żywiołowe;

76. uważa, że finansowanie spójności powinno w wyważony sposób przynosić korzyści zarówno obszarom miejskim, jak i wiejskim; apeluje, aby polityka spójności obejmowała silniejszy wymiar miejski i wiejski dzięki przeznaczonym na ten cel inwestycjom na obszarach zarówno miejskich, jak i wiejskich, a także silniejszemu powiązaniu między projektami i zrównoważonymi inwestycjami na obszarach miejskich i wiejskich z myślą o reagowaniu na wyzwania demograficzne, pułapkę ograniczonego rozwoju i różnice między obszarami miejskimi a wiejskimi wywierające wpływ na regiony UE;

77. wzywa do zwiększenia środków z EFRR przydzielanych na poziomie krajowym na rozwój obszarów miejskich; wzywa państwa członkowskie do zadbania, by małe gminy również miały dostęp do środków z EFRR przeznaczonych na finansowanie zrównoważonych i zintegrowanych projektów na rzecz rozwoju obszarów miejskich; apeluje również o przeznaczenie środków finansowych na obszary wiejskie i regiony, które cierpią na skutek poważnych i trwałych niekorzystnych warunków przyrodniczych lub demograficznych; apeluje, aby to finansowanie było programowane wspólnie z samorządami lokalnymi i regionalnymi oraz z korzyścią dla społeczności lokalnych i danych regionów;

78. apeluje o ustanowienie prawdziwej polityki strukturalnej na rzecz obszarów wiejskich, z odpowiednimi celami tematycznymi odpowiadającymi szczególnym wyzwaniom na tych obszarach, takim jak pustoszenie obszarów wiejskich, starzenie się ludności, spadek liczby ludności, porzucanie obszarów wiejskich, ogólne zanikanie społeczności oraz niewystarczające możliwości w zakresie opieki zdrowotnej i edukacji;

79. zachęca do tworzenia synergii między wspólnymi projektami i do zawierania umów o współpracy między różnymi poziomami zarządzania w celu wykorzystania połączonych zdolności i korzyści skali w inwestycjach UE związanych z infrastrukturą, innowacjami, łagodzeniem zmiany klimatu i przystosowywaniem się do niej oraz transformacją ekologiczną i cyfrową; uważa, że proces ten powinien prowadzić do większego poczucia odpowiedzialności za projekty oraz do konsolidacji zrównoważonych inwestycji, a nie do fragmentacji i braku synergii;

80. podkreśla wartość dodaną współpracy terytorialnej w ujęciu ogólnym, a w szczególności współpracy transgranicznej; apeluje o zwiększenie budżetu na programy Europejskiej współpracy terytorialnej, gdyż zapewniają one wyjątkowe ramy współpracy międzyregionalnej, transgranicznej i transnarodowej oraz pomagają reagować na wspólne wyzwania, a także wspierają partnerstwa i promują rozwój gospodarczy, spójność społeczną i zrównoważenie środowiskowe; proponuje, by „miliard dla regionów przygranicznych” powierzyć bezpośrednio europejskiemu ugrupowaniu współpracy terytorialnej, któremu należy zlecić niezależne zarządzanie tą kwotą i jej rozdzielanie między projektami;

81. uważa, że agenda terytorialna 2030 jest realnym i właściwym instrumentem, który zapewnia spójność UE dzięki zarządzaniu jej poszczególnymi regionami z uwzględnieniem ich specyfiki; wzywa Komisję, aby rozważyła, czy nie zmienić roli agendy terytorialnej 2030, tak aby nie pełniła ona jedynie funkcji przewodnika zarządzania terytorialnego; wzywa państwa członkowskie, aby opracowały własne agendy terytorialne zgodne z agendą terytorialną 2030, stanowiące podstawę programowania krajowych strategii terytorialnych, uwzględniające specyfikę każdego regionu i służące jako zachęta, a także mające stymulować proces decyzyjny i kształtować politykę terytorialną i miejską;

82. uznaje, że narzędzia zintegrowanego rozwoju terytorialnego odgrywają zasadniczą rolę w wysokiej jakości wdrażaniu i absorpcji zasobów; apeluje o przeznaczenie pewnej części funduszy polityki spójności na rozwój podejść terytorialnych na obszarach wiejskich lub podejść terytorialnych miejsko-wiejskich poprzez zintegrowane inwestycje terytorialne, rozwój lokalny kierowany przez społeczność lub inne mechanizmy rozwoju obszarów wiejskich niezwiązanego z rolnictwem w celu uzupełnienia działań wspieranych za pośrednictwem podejścia LEADER w ramach WPR, gdyż będzie to również zasadniczy sposób, by zaradzić geografii niezadowolonia;

83. jest zdania, że wykorzystywanie umorzonych środków spójnościowych jako rezerwowych środków polityki spójności pomogłoby między innymi absorbować przyszłe wzrosty inflacji lub wstrząsy w łańcuchu dostaw; uważa, że wykorzystywanie tych środków powinno odbywać się w sposób ciągły, zależnie od potrzeb i zgodnie z wieloletnimi i rocznymi cyklami umarzania;

84. uważa, że kompromis między niezbędnym ukierunkowaniem terytorialnym a wspieraniem priorytetów tematycznych Unii można osiągnąć dzięki większej elastyczności oraz zestawowi celów i wyzwań tematycznych umożliwiającemu wybór, dostępnemu dla regionów zgodnie z ich poziomem rozwoju i potrzebami, przy jednoczesnym respektowaniu koncentracji tematycznej na szczeblu krajowym; podkreśla, że taki model zmniejsza złożoność procesu programowania i uwzględnia cechy charakterystyczne regionów; podkreśla, że w ramach polityki spójności należy nadal monitorować lokalny krajobraz potrzeb, aby skutecznie je zaspokajać w kontekście zmniejszania dysproporcji regionalnych w całej UE;

85. podkreśla, że koncentracja tematyczna pozostaje podstawą transformacji ku bardziej konkurencyjnej, inteligentnej, socjalnej i odpornej Unii, a także ku gospodarce zeroemisyjnej; zaznacza jednak, że należy dostosować ją do rzeczywistych potrzeb regionów i miast oraz do sposobu, w jaki funkcjonują one w praktyce – począwszy od programowania i przeprogramowywania aż po realizację i finalizację; jest przekonany, że kluczową zasadą powinno być podejście inwestycyjne dostosowane do konkretnych potrzeb w terenie;

86. zwraca się do Komisji, aby przy ustalaniu poziomu wsparcia dla poszczególnych regionów uwzględniała dodatkowe cechy, takie jak potencjał wzrostu obszarów w danym regionie, intensywność szczególnych wyzwań, poziom narażenia na skutki trwających przemian, np. transformacji cyfrowej i przemysłowej, lub poziom postępu społecznego, tak by lepiej określić ścieżkę każdego regionu w kierunku konwergencji; zaznacza, że PKB stosowany jako jedyny wskaźnik rozwoju nie uwzględnia wszystkich tych aspektów, i apeluje o uzupełnienie go innymi wskaźnikami, takimi jak unijny wskaźnik postępu społecznego i wskaźnik podatności na zmianę klimatu; podkreśla, że istotne jest zwracanie szczególnej uwagi na wspieranie regionów znajdujących się w pułapce ograniczonego rozwoju, jak podkreślono w 8. sprawozdaniu w sprawie spójności;

87. apeluje o zajęcie się dysproporcjami wewnątrzregionalnymi przez zwrócenie większej uwagi na różnorodność terytoriów; wzywa Komisję, aby rozważyła możliwość oceny wstępnych alokacji i stóp współfinansowania na podstawie NUTS 3, tak by finansowanie było kierowane tam, gdzie jest najbardziej potrzebne, oraz by zapobiec powstawaniu obszarów ubóstwa i niedostatecznego rozwoju; podkreśla, że w takiej zmianie należy uwzględnić możliwe negatywne skutki w odniesieniu do finansowania UE dla większych obszarów miejskich, takich jak obszary metropolitalne;

88. uważa, że przydzielając środki na projekty lokalne na obszarach miejskich i wiejskich, należy skupić się na wspólnych projektach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, a jednocześnie promować udział MŚP; apeluje o łączenie mniejszych regionalnych instrumentów finansowych z większymi inicjatywami regionalnymi w celu zwiększenia ich efektywności i wpływu na realizację polityki; wzywa Komisję, aby zapewniła wytyczne i wsparcie w planowaniu, zwłaszcza w odniesieniu do zintegrowanych projektów terytorialnych i małych projektów, tak by uniknąć umorzeń i zmian przeznaczenia; podkreśla, że istotne jest wzmocnienie oddolnego podejścia do rozwoju terytorialnego, które sprzyja innowacjom społecznym i budowaniu zdolności;

89. podkreśla, że ważne jest dobre zarządzanie na wszystkich szczeblach polityki spójności; podkreśla, że jakość struktur zarządzania może decydować o zestawie priorytetów inwestycyjnych optymalnym dla osiągnięcia wielopoziomowej koordynacji wertykalnej i horyzontalnej niezbędnej do opracowania i realizacji zintegrowanych strategii rozwoju;

90. wzywa do wzmocnienia reprezentacji samorządów miejskich i wiejskich w komitetach monitorujących, co umożliwiłoby wspólną ocenę skuteczności zarządzania funduszami; przypomina, że przedstawiciele ci powinni między innymi wspólnie odpowiadać za programowanie i przeprogramowywanie, tak by zapewniona była zgodność z zasadą wielopoziomowego sprawowania rządów;

91. apeluje do Komisji o zastosowanie niezbędnych środków w celu zaradzenia niedociągnięciom stwierdzonym w zarządzaniu funduszami polityki spójności przez instytucje zarządzające, przy jednoczesnym uproszczeniu dostępu do pomocy technicznej z myślą o poprawie zdolności administracyjnych i zarządczych właściwych podmiotów;

92. apeluje o dalsze włączenie inicjatyw Komisji, takich jak unijne Porozumienie Burmistrzów na rzecz Klimatu i Energii, w proces opracowywania i wdrażania nowej generacji zasad polityki spójności; uważa, że sieci miast są nieodzowne w wypełnianiu luki między kształtowaniem polityki a jej wdrażaniem w terenie; dostrzega, że wsparcie w zakresie polityki i wdrażania, ukierunkowane na burmistrzów i samorządy lokalne, przynosi znacznie lepsze wyniki w kontekście wdrażania polityki;

93. podkreśla, że pod względem kompetencji samorządów lokalnych i regionalnych występują różnice między państwami członkowskimi; apeluje o wzmocnione podejście ukierunkowane terytorialnie, tak by polityką spójności zarządzano bliżej szczebla regionalnego i lokalnego; zaznacza, że prace przygotowawcze, odpowiednia zdolność administracyjna i wsparcie instytucjonalne są niezbędne, aby zapewnić skuteczność polityki, zmniejszyć liczbę nieprawidłowości i nadużyć finansowych oraz uniknąć dodatkowych obciążeń administracyjnych dla instytucji zarządzających, wykonawców i beneficjentów końcowych;

94. jest przekonany, że dzięki zwiększonej zdolności fiskalnej regionów i gmin można zwiększyć poczucie odpowiedzialności lokalnej i regionalnej w perspektywie długoterminowej, a także osiągnąć trwałość projektów UE i większą dźwignię współfinansowania; przyznaje, że taka ścieżka poprawiłaby zdolność kredytową regionów i gmin związanej z instrumentami finansowymi zapewnianymi za pomocą budżetu UE; podkreśla, że budżety regionalne i lokalne powinny być w stanie kompensować wpływ wstrząsów inflacyjnych i ewentualnych kryzysów na projekty współfinansowane przez UE;

95. wzywa do dalszego zaangażowania Grupy Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) w inwestycje polityki spójności, zwłaszcza w regionach słabiej rozwiniętych, przez wsparcie na rzecz zrównoważonych miast, zrównoważonej energii, gospodarki o obiegu zamkniętym, zielonego zatrudnienia oraz innowacyjnych projektów lokalnych i regionalnych, w tym przez zwiększone wykorzystanie instrumentów finansowych i wspieranie inwestycji sektora prywatnego; wzywa do rozszerzenia lokalnej i regionalnej pomocy projektowej i instrumentów finansowych, które stanowią uzupełnienie dotacji UE oraz służą zwiększeniu ich skuteczności; dostrzega, że w wielu państwach członkowskich finansowanie z EBI, takie jak kredyty na rzecz programów strukturalnych, w znacznym stopniu przyczynia się do wypełniania krajowych zobowiązań w zakresie współfinansowania w ramach polityki spójności, co z kolei ułatwia i przyspiesza realizację programów;

96. podkreśla, że zdolności techniczne, finansowe i administracyjne mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia, aby organy zarządzające oraz samorządy lokalne i regionalne zdobyły wiedzę techniczną, zwłaszcza na temat zmiany klimatu, przydatną do planowania przestrzeni miejskiej i wiejskiej oraz zarządzania nią; jest przekonany, że doprowadzi to do lepszego opracowywania i lepszej oceny wniosków dotyczących projektów, do skuteczniejszego przydziału zasobów i do zadowalającego wykonania budżetu bez znaczącego ryzyka umorzeń;

97. apeluje, aby istniejące programy pomocy technicznej i programy doradcze były ukierunkowane konkretnie na mniejsze gminy oraz obszary transgraniczne, oddalone i wiejskie, a także regiony najbardziej oddalone i wyspiarskie, tak aby pomóc im reagować na nowe wyzwania, takie jak transformacja ekologiczna i zmiana klimatu; w związku z tym podkreśla, że istotne jest, aby Komisja i EBI współpracowały przy opracowywaniu instrumentów pomocy technicznej, w tym w zakresie efektywności energetycznej; apeluje o ukierunkowane wsparcie w formie 100 % finansowania unijnego z przeznaczeniem na budowanie zdolności technicznych, finansowych i administracyjnych, opracowywanie i przygotowywanie projektów, określanie i tworzenie listy projektów, a także zapewnianie zdolności planowania strategicznego, w tym instrumentów planowania; uważa, że należy nadal rozwijać platformę URBIS jako pojedynczy punkt kontaktowy dla gmin;

98. nalega na krytyczny przegląd inicjatyw ad hoc Komisji oraz dokładną kontrolę nowych inicjatyw w ujęciu jakościowym i ilościowym; domaga się, aby procesem tym zarządzano wspólnie i na zasadzie partnerstwa, z zagwarantowaną reprezentacją szczebla lokalnego, w tym miast, obszarów wiejskich i regionów, a także organizacji społeczeństwa obywatelskiego; ostrzega, że mnożenie inicjatyw ad hoc Komisji finansowanych z funduszy polityki spójności bez wartości dodanej dla szczebla lokalnego i regionalnego grozi podważeniem ogólnej skuteczności środków spójnościowych zaplanowanych z wyprzedzeniem; nalega, aby każdej nowej inicjatywie Komisji towarzyszyła odpowiednia dopłata uzupełniająca budżet;

o
o o

99. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu i Europejskiemu Komitetowi Regionów oraz parlamentom krajowym i regionalnym państw członkowskich.
